

EUROPEAN UNION

**EU
MISSIONS**

ADAPTATION TO CLIMATE CHANGE

Käsiraamat sidusrühmade ja kodanike kaasamiseks kliimamuutustega kohanemise protsessi – tööriistad, head tavad ja kogemused

SISUKORD

SIDUSRÜHMADE JA KODANIKE KAASAMINE KLIIMAMUUTUSTEGA KOHANEMISE PROTSESSI.....	4
ETAPP 1: KOHANEMISE ETTEVALMISTAMINE.....	8
2., 3. JA 4. SAMM: KLIIMARISKIDE JA HAAVATAVUSE HINDAMINE NING KOHANEMISVÕIMALUSTE KINDLAKSMÄÄRAMINE, HINDAMINE JA VALIMINE.....	18
ETAPP 5: KOHANEMISPOLIITIKA JA -MEETMETE RAKENDAMINE.....	24
6. SAMM: JÄRELEVALVE, HINDAMINE JA ÕPPIMINE.....	30

Autorid: Marianne Wehbe¹, Gloria Salmoral¹,
Manuel Bea¹, Elena López-Gunn¹, Richard J. Smithers².

¹ Icatalist, ² Ricardo

E-post: info@mip4adapt.eu

Käsiraamatut ajakohastatud märtsis 2025

Viide: Wehbe, M., Salmoral, G., López-Gunn, E., M. & Smithers, R.J.
2024. DIY Manual on engagement stakeholders and citizens in climate
adaptation, including tools, good practices, and experiences. Märts
2025. ELi kliimamuutustega kohanemise missioon. Euroopa Liit, Brüssel.

Märkus

Käesolevad tulemused kajastavad üksnes autorite seisukohta ja Euroopa Komisjon ei vastuta
selles sisalduvate andmete võimaliku kasutamise eest. Varem avaldatud materjali ja teiste
tööde tunnustamine on tehtud asjakohase tsiteerimise, viitamise või mõlema kaudu. Info
kasutamine on lubatud tingimusel, et viidatakse allikale ja et ei moonutata dokumendi algset
sisu või sõnumit.

Euroopa Komisjon ei vastuta info kasutamisest tulenevate tagajärgede eest. Euroopa
Komisjoni dokumentide kasutamise poliitika on rakendatud komisjoni 12. detsembri 2011.
aasta otsusega 2011/833/EL komisjoni dokumentide taaskasutamise kohta (ELT L 330,
14.12.2011, lk 39).

Kõik pildid © Euroopa Liit, kui ei ole märgitud teisiti.

© Euroopa Liit, 2025

SIDUSRÜHMADE JA KODANIKE KAASAMINE KLIIMAMUUTUSTEGA KOHANEMISE PROTSESSI

Sidusrühmade ja kodanike kaasamine suurendab kliimamuutusega kohanemise kavade asjakohasust, tõhusust ja tõsiseltvõetavust, suurendades usaldust ja toetades kollektiivset tegutsemist kohanemismeetmete rakendamisel. Selleks kaasatakse kohalikud teadmised ja probleemid, täiendatakse ülalt alla suunatud lähenemisviise, edendatakse ühist vastutust ja määratletakse ühised eesmärgid.

ELi kliimamuutustega kohanemise rakendusplatvormi (MIP4Adapt) poolt välja töötatud käsiraamat, mis on mõeldud kohalikele omavalitsustele, rõhutatakse nelja põhitegevust sidusrühmade ja kodanike kaasamiseks:

- **Kommunikatsioon:** informatsiooni selguse ja kättesaadavuse tagamine;
- Sidusrühmade ja kogukondade **kaasamine**
- Sidusrühmade ja kodanike **ühendamine**, et soodustada koostööd ja
- Kollektiivse ja individuaalse tegevuse **võimaldamine**.

Joonis 1. Piirkondliku kohanemise tugivahend (RAST) sammud. Allikas: [Missiooniportaali](#)

Käsiraamat pakub praktilisi viise sidusrühmade ja kodanike kaasamiseks ning nende aktiivse osalemise edendamiseks kõigis kliimamuutustega kohanemise planeerimise ja tegevuse elementides. Käsiraamat annab juhiseid asjakohaste osalustegevuste kohta ning toob välja vahendid, head tavad ja näited sidusrühmade ja kodanike kaasamiseks kõigisse kliimamuutustega kohanemise planeerimistsükli etappidesse, nagu on kirjeldatud [piirkondliku kohanemise tugivahendis \(RAST\)](#) (joonis 1).

Üldisi osalustegevusi (nagu õpitoad, fookusgrupid ja kliimakogu) ja nendega seotud vahendeid sidusrühmade ja kodanike kaasamiseks saab kasutada erinevates olukordades, mitte ainult kliimamuutustega kohanemise kavandamisel ja tegevuste kavandamisel, et luua kindel alus kaasamiseks. Neid osalustegevusi ja -vahendeid saab kasutada erinevate vaatenurkade kogumiseks, murede mõistmiseks, dialoogi edendamiseks, aktiivse osalemise ja konsensuse saavutamiseks. Kuigi need ei pruugi alati kõiki seisukohti tabada, võivad need algatused olla tõhusad ja olla aluseks uuenduslike osalustegevuste ja nendega seotud vahendite väljatöötamiseks ja rakendamiseks sidusrühmade ja kodanike kaasamisel.

UUT...

eelnevas käsiraamatu “**Sidusrühmade ja kodanike kaasamine kliimamuutustega kohanemise protsessi: käsiraamat**” versioonis kirjeldati üldisi kaasamistegevusi ja nendega seotud tööriistad. Käesolevas ajakohastatud versioonis on arvesse võetud esimese väljaande kasutajate tagasisidet ning lisatud uusi tööriistu ja juhiseid, et tõhustada praktilist kasutust. Oleme täiustanud lähenemisviise eri liiki sidusrühmade, sealhulgas era- ja kolmanda sektori sidusrühmade kaasamiseks, tagades sellega laiemat kohaldatavust. Samuti on eraldi välja toodud temaatiline info (nn flaierid), mis keskendub kaasamistegevusele ja sellega seotud tööriistadele, et hõlbustada otsuste tegemist kogu kohanemisplaneerimise tsükli jooksul. See info käsitleb järgmist:

- **Loov kaasamine**, et rakendada loovust, mis soodustab säilenõtkust, kliimamuutustega kohanemiseks. Loovad osalusmeetmed ja nendega seotud vahendid aitavad kaasa mitmekesisemate vaatenurkade kaasamisele, võimaldades inimestel end vabalt väljendada ja panustada mitmekesistel, kunstilistel ja originaalsetel viisidel. Loov kaasamine soodustab emotsionaalsete sidemete loomist, teadmiste vahetamist, kogukonna tunnet ja teket, innustab tegutsema ja mõjutab kliimapolitiikat.
- **Erasektori kaasamine**, eelkõige kliimamuutustega kohanemise meetmete ja uuenduslike lahenduste kindlaksmääramisse ja rakendamisse. Erasektoril on ressursid, teadmised ja innovatsioonivõime, mis aitavad oluliselt kaasa kliimameetmete elluviimisesse. Ettevõtete kaasamine kliimastrateegiate väljatöötamisse ja rakendamisse aitab kasutada nende potentsiaali kliimamuutustega kohanemist toetavate säästvate meetmete propageerimisel. Avaliku ja erasektori koostöö aitab välja töötada tõhusaid ja uuenduslikke lahendusi, mis aitavad vähendada kliimamuutustega seotud haavatavust ja riske ning parandavad kohanemist keskkonnavaladest, sotsiaalsetest ja majanduslikest seisukohtadest lähtuvalt.
- **Haavatavate rühmade toetamine**, et kliimeetmeetmed oleksid kaasavad. Kliimamuutustest kõige enam mõjutatud inimesed vajavad sageli suunatud meetmeid, et kohaneda muutuvate tingimustega ja suurendada oma vastupanuvõimet. Algatused võivad keskenduda ressursside kättesaadavuse tagamisele, vastastikule õppimisele ja tugisüsteemidele, mis võimaldavad haavatavatel rühmadel osaleda kliimamuutustega kohanemise kavandamises ja rakendamises. Nende kogukondade võimestamine eeldab nende aktiivset kaasamist oma unikaalsete haavatavuste ja kliimaga seotud ohtudele kohanemise suutlikkuse puudujääkide kindlakstegemisse ja prioriteetide seadmisel. See hõlmab rühma liikmete poolt oma vajadustele vastavate kliimamuutustega kohanemise meetmete kindlakstegemist, prioriteetide seadmist ja rakendamist.

Kogu **ühiskonda haarava lähenemisviisi rakendamise** ja kõikide sidusrühmade ja kodanike aktiivse kaasamise abil on võimalik tagada, et keegi ei jääks kõrvale, edendada sotsiaalset õiglust ja tõhustada kliimamuutustega kohanemist, et vähendada haavatavust ja riske ning suurendada vastupanuvõimet.

Käsiraamatu tõhusaks kasutamiseks vaadake kõigepealt läbi RAST 1. samm, mis on oluline kaasamis- ja kommunikatsioonistrateegia väljatöötamiseks. See samm aitab teil kaasata sidusrühmi ja kodanikke kogu kliimamuutustega kohanemise planeerimisprotsessi jooksul.

Edasi liikudes liikuge käsiraamatus edasi vastavalt oma konkreetsetele vajadustele. Kasutage käsiraamatut paindliku ja tervikliku allikana, valides välja osad, mis vastavad kõige paremini teie eesmärkidele. Iga osa vastab planeerimistsükli erinevale etapile ja seda saab vaadatata teistest osadest eraldiseisvana.

Järgnevalt on välja toodud, kuidas igast osast võimalikult palju kasu saada:

- **Temaatilised flaierid:** Alustage neist, et saada ülevaade erinevate tööriistade näidetest;
- **RAST sammu tabelid:** Kasutage tabelleid, et saada üksikasjalik kirjeldus erinevatest tööriistadest.

Käsiraamatust leiate otselinkide kaudu lisateavet iga vahendi kohta koos rakendamise ja parimate tavade näidetega. Lisatud on kõik eelmises versioonis välja toodud tööriistad, lisatud on ka täiendavaid tööriistu erinevate sidusrühmade kaasamiseks.

Käsiraamat järgib RAST tsüklit, tuues välja konkreetseid osalusetegevusi ja nendega seotud tööriistu, häid tavasid ja kogemusi, mis on seotud sidusrühmade ja kodanike kaasamisega kliimamuutustega kohanemise planeerimise tsükli igasse etappi.

Osalusetegevuste ja nendega seotud tööriistade valik sidusrühmade ja kodanike kaasamiseks kliimamuutustega kohanemise planeerimisse ja tegevusse sõltub iga sammu ja teie üldistest eesmärkidest. Need võivad hõlmata teabevahetust, ühisanalüüsi läbiviimist, vastastikuse õppimise edendamist, kollektiivse otsustamise võimaldamist ja konkreetsete sidusrühmade kaasamist. Sõltuvalt teie sisemistest teadmistest ja suutlikkusest võib olla kasulik tellida konsultant, kes toetab teid avaliku, era- ja kolmanda sektori sidusrühmade ning kodanike tõhusal kaasamisel ning osalusetegevuste ja nendega seotud vahendite rakendamisel.

Pange tähele, et olenemata sellest, kui kaugel olete oma kohanemistsükli jõudnud, on oluline tutvuda 1. sammuga, mis käsitleb kaasamis- ja kommunikatsioonistrateegia väljatöötamist. Kliimamuutustega kohanemise planeerimise tsükli sammude läbimisel saate oma kaasamis- ja kommunikatsioonistrateegiat täiustada ja kohendada.

ETAPP 1: KOHANEMISE ETTEVALMISTAMINE

Käesoleva osa eesmärgid:

Alustage RASTi 1. sammu ehk sidusrühmade ja kodanike kaasamise eesmärkide läbivaatamisega, et mõista, miks tegevusi ellu viite. Selles osas selgitatakse sidusrühmade ja kodanike varajase kaasamise tähtsust. Tutvuge praktiliste näidetega kaasamis- ja kommunikatsioonistrateegia väljatöötamiseks. See loob aluse tõhusamale riskihindamisele ja poliitika väljatöötamisele hilisemates etappides.

Käesoleva osa eesmärgid:

- Ülevaade RAST 1. sammust: kliimamuutustega kohanemise tsükli ettevalmistamine.
- Keskendub avaliku, era- ja kolmanda sektori sidusrühmade ning kodanike varajasele kaasamisele.
- Rõhutab osalustegevuste tähtsust koostöö edendamisel.
- Annab praktilisi näiteid kaasamisstrateegia väljatöötamiseks, mis tagab kaasava ja tõhusa kohanemise planeerimise.

1. samm

Kohanemistegevuste ettevalmistamine

1. sammus, kohanemise ettevalmistamisel, tuleb koguda ja organiseerida kohanemise planeerimise protsessi alustamiseks vajalikud aluselemendid. See hõlmab avaliku, erasektori ja kolmanda sektori peamiste sidusrühmade ning kaasata vajavate kodanike kindlaksmääramist. Varajane kaasamine tagab, et sidusrühmade seisukohad ja arvamused võetakse arvesse juba protsessi alguses, mis loob aluse tõhusamale ja kaasavamale riskide hindamisele (2. samm), kohanemisvõimaluste kindlaksmääramisele, valikule ja rakendamisele (3., 4. ja 5. samm) ning järelevalvele, hindamisele ja õppimisele (6. samm). 1. sammus struktureeritud lähenemisviisi loomisega saate rajada tugeva ja sidusa aluse mõtestatud kaasamisele, teabevahetusele ja koostööle kogu kohanemise planeerimise tsükli vältel.

Selles sammus saate välja töötada oma kohalikule kontekstile kohandatud kaasamis- ja kommunikatsioonistrateegia (vt joonis 1), vastates järgmistele võtmeküsimustele:

- Miks on teie jaoks oluline kaasata sidusrühmasid ja kodanikke üldiselt ja kitsamalt kohanemise planeerimise protsessi igas etapis?
- Kes on avaliku, erasektori ja kolmanda sektori või teenuste juhid, kes peavad olema kaasatud kohanemise planeerimise tsükklisse?
- Kuidas tagate pikaajaline poliitilise pühendumine?
- Kuidas tagate edukas osalusprotsess, mis aitab saavutada avalikkuse heakskiidu kliimamuutustega kohanemise kavale ja innustab tegutsema?
- Millised tegevused lisate oma kaasamis- ja kommunikatsioonistrateegiasse ja miks?

2. samm

Kliimamuutustega seotud riskide ja haavatavuse hindamine

3. samm

Kohanamisvõimaluste kindlaksmääramine

4. samm

Kohanamisvõimaluste hindamine ja valik

5. samm

Kohanemispoliitika ja -tegevuste rakendamine

6. samm

Järelevalve, hindamine ja õppimine

Alustuseks võiksite läbi viia sidusrühmade kaardistamise ja võrgustiku analüüsi. Näiteks **RESINI juhendis** soovitatakse:

- avaliku, era- ja kolmanda sektori sidusrühmad välja selgitada sidusrühmade kaardistamise kaudu.
- Sidusrühmade kategoriseerimine, kasutades **mõju-huvide matriksit**, et hinnata nende "mõjuvõimu" ja osaluse taset kliimamuutustega kohanemise jõupingutustes ning teha vahet:
 - Võtmeisikutel (suur mõju, suur huvi): olulised sidusrühmad, kes peaksid aktiivselt osalema otsuste tegemisel.
 - Peamised tõkestajad (suur mõjuvõim, väike huvi): mõjukad, kuid vähese huviga osalejad, keda tuleb hoida rahulolevana, et vältida vastupanu.
 - Tugevad toetajad (väike mõju, suur huvi): pühendunud sidusrühmad, kes hoolimata otsustusõiguse puudumisest, võivad toetada.
 - Muud osalejad (vähene mõju, madal huvi): esialgu vähem olulised, kuid tuleks jälgida võimalikke muutusi mõju või huvi osas.
- Analüüsi sidusrühmade suhteid (vt **sotsiaalse võrgustiku analüüsi sissejuhatavaid suuniseid**).

Võite kasutada ka RACI-matriksit, et selgitada, kes peavad olema:

- **Volitatud**, st need, kes haldavad sektoreid, süsteeme või varasid protsessis.
- **Vastutavad**, st need, kes teevad olulisi otsuseid ja jälgivad protsessi.
- **Konsulteritavad**, st kaasatavad eksperdid ja nõustajad, kes võivad anda kriitilise panuse.
- **Informeeritavad**, st sealhulgas need, keda kliimamuutused mõjutavad, ja need, kes võivad kohanemismeetmetest kasu saada.

Mõju-huvide matriks ja RACI-matriks koos aitavad teil koostada mitmekülgse, hästi koordineeritud kaasamis- ja kommunikatsioonistrateegia, milles määratakse kindlaks, keda ja kuidas kohanemisprotsessi igas sammus kaasata.

Tõhus **teabevahetus** ja kaasamine peavad tagama, et põhisõnumid edastatakse sihtrühmadele selgelt kõige sobivamate vahendite, sealhulgas osalustegevuste abil. Sõnumid peavad olema kohandatud nii, et need vastaksid saajate eripäradele, prioriteetidele ja muredele, olenemata sellest, kas tegemist on otsustajate, praktikute, ekspertide või laiemaga üldsusega. Selge, asjakohane ja huvipakkuv sisu, haaravad lood, arusaadav keel ja visuaalsed elemendid aitavad edendada mõistmist, koostööd, kaasatust ja kohanemismeetmete elluviimist.

Kui olete suur piirkondlik või kohalik omavalitsus, kellel on suutlikkus ja ressursid, võite kaaluda **praktikakogukonna** (vt **praktikakogukonna käsiraamat**) loomist, mis hõlmab asjaomaseid sidusrühmi avalikust, era- ja kolmandast sektorist ja/või kliimakogu. Neid lähenemisi on võimalik kaasata kõikidesse järgnevatesse sammudes (vt tabel 1). Siiski tasub enne nende asutamisele pühendumist veenduda, et suudate praktikakogukonda või kliimakogu pikemas perspektiivis toimimas hoida.

Tabelis 1 on esitatud kokkuvõtlik teave mitmesuguste osalustegevuste, nendega seotud tööriistade ja heade tavade kohta, mis võivad teile kasulikud olla.

Selleks, et edendada piirkondlike ja kohalike omavalitsuste vastastikust arusaama sellest, kuidas kaasata sidusrühmi ja kodanikke kliimamuutustega kohanemisse, palume teil kasutada võimalust tutvustada oma tegevust, **esitades oma lugusid missiooniportaali** ja andes oma panuse **ELi kohanemissiooni praktikakogukonda (Community of Practice)**. Praktikakogukond korraldab seminare ja võimaldab koostööd kõigi nende vahel, kes aitavad kaasa missiooni elluviimisele kogu Euroopas. Lisaks võib olla kasulik ühineda ka osalus- ja nõuandva demokraatia kompetentsikeskuse (CC-DEMOS) praktikakogukonnaga, mis pakub võimalusi kogemuste vahetamiseks, osalusprotsesside tõhustamiseks ja sidusrühmade kaasamise tugevdamiseks kohanemispoliitikas. Euroopa Komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskuse juhtimisel pakub see algatus koolitusi, teaduskoostööd ja platvormi osalus- ja nõuandva demokraatia parimate tavade jagamiseks.

ETAPP 1:

KOHANEMISTEGEVUSTE ETTEVALMISTAMINE

13

Tabel 1. Soovitavad osalustegevused sidusrühmade ja kodanike kaasamiseks 1. sammus: kohanemise ettevalmistamine.

Osalustegevus	Sihtrühm	Miks kasutada seda tegevust 1. etapis	Kaalutlused	Näited kasulikest tööriistadest ning headest tavadest ja kogemustest
Sidusrühmade kaardistamine ja analüüs	Sidusrühmad	Ühine analüüs sidusrühmade tuvastamiseks ja kategoriseerimiseks. Oluline tõenduspõhisuse ja poliitilise toetuse loomiseks, juhtimisstruktuuride juurutamiseks ning sidusrühmade ja rollide kindlaksmääramiseks ja analüüsimiseks.	Täpne tuvastamine ja kaasamine Võimalik kallutatus kategoriseerimisel	Kasulikud vahendid RESINI meetodika ja juhised sidusrühmade kaardistamiseks; sidusrühmade kategoriseerimise ja prioritseerimise sotsiaalse võrgustiku analüüsi abil; rollide ja vastutuse määramine RACI-maatriksi abil. Head tavad ja kogemused sidusrühmade võrgustik Rogalandi maakonna valitsuses ; kuidas kaasati innovaatorite ökosüsteemi uuendusliku lähenemisega Blekinge piirkonnas ; Andaluusia piirkonna peamiste sidusrühmade tegevuskava
Praktikakogukond	Sidusrühmad; kodanikud	Kaasata ja konsulteerida kliimamuutustega kohanemise planeerimistsükli otsuste osas. Aitab arendada vastastikust mõistmist, tõendusmaterjali kogumist ja juhtimisstruktuuride loomist vastastikuse õppimise ja koostöö kaudu.	Vajalik on jätkusuutlik kaasamisstrateegia	Kasulikud vahendid EU-JRC's Community of Practice Playbook ; artikkel praktikakogukondade ja kliimamuutuste kohta. Head tavad ja kogemused Piirkondlik konverents Centre-Val de Loire'i piirkonnas , et muuta keskkonnavalased eesmärgid konkreetseteks tegevusteks; ELi projekt "Digitaalne veelinn" koos praktikakogukonnaga, mis keskendub kliimamuutustega seotud probleemide lahendamisele veesektoris ja uutele tehnoloogiatele.
Kliimakogu	Kodanikud	Eduka osalemise tagamine. Oluline, et luua turvaline ruum aruteluks, poliitiliseks toetuseks, probleemide eest vastutuse võtmine ja teadlikkuse tõstmine kohanemiskavade osas.	Kõrged organisatsioonilised ja logistilised nõuded	Kasulikud vahendid ELi projekti CLIMAS kliimakogu ja elava labori tööriistakomplekt; kliimakogu materjalid KNOCA-s (Knowledge Network on Climate Assemblies) veebisaidil. Head tavad ja kogemused Inspireerivad kogemused Westminsteris , Šotimaal , Krakovis , Kataloonias , Milanos , Cambridge'is ja Zagrebis .
Lugude jutustamine	Kodanikud	Kliimamõjudest teavitamine narratiivide kaudu. Tõhus kohanemise teavitamiseks, teadlikkuse tõstmiseks ja vastastikuse õppimise edendamiseks.	Tõhusus sõltub narratiivide kvaliteedist	Kasulikud vahendid ParCos projekt ; Ambrogio ja Gaia kliimaloo kaart . Head tavad ja kogemused Lugude jutustamise kogemus Nantes Metropole' ; Auvergne-Rhône-Alpes Énergie Environnement (AURA-EE) kliimalugude vahend .
Kliimajalutuskäik	Kodanikud	Kodanike kaasamine interaktiivsete kogemuste kaudu. See hõlbustab teadlikkuse tõstmist ja vastastikust õppimist kaasaval viisil.	Sõltub ilmastikutingimustest, ei pruugi kõiki sihtrühmi haarata.	Kasulikud vahendid Kliimapakti kliimalinna jalutuskäik ; Kliimakäik ja muutuva maailma uitajate projekt . Head tavad ja kogemused Kliimajalutuskäik Grazi linnas .
Kliimafestival	Kodanikud	Teabevahetus ja vastastikune õppimine, kaasates kodanikke kunstiürituste, näituste ja interaktiivsete näituste kaudu. Kasulik teadlikkuse tõstmiseks, poliitilise toetuse tagamiseks ning laiaulatuslikult avalikkuse kaasamiseks.	Suur organisatsiooniline pingutus	Head tavad ja kogemused Kliimafestivalid Galways ja Edinburghis ; kliimateenuste ja innovatsiooni festival Climateeurope2 festival Veneetsias ; Climax festival Bordeaux's .
Äri säilenõtkuse koolitus	Sidusrühmad	Programmid või tegevused, mis suurendavad ettevõtete suutlikkust hinnata haavatavusi ja töötada välja kohanemisstrateegiaid.	Antakse teadmiste ja tööriistadega. Nõuab järjepidevat kaasatust ja ressursse.	Head tavad ja kogemused Šotimaa , kus toimuvad õpitoad ranniku erosioonist mõjutatud väikeettevõtetele.

PÕHIPUNKTID, MILLEGA TULEB ARVESTADA KAASAMIS- JA KOMMUNIKATSIOONISTRATEEGIA VÄLJATÖÖTAMISEL

MÄÄRAKE KINDLAKS OMA EESMÄRGID JA MÕÕDIKUD

- Määrake kindlaks konkreetsed eesmärgid sidusrühmade ja kodanikega kaasamise ja teabevahetuse osas, vastavalt RAST-i igale sammule.
- Määrake kindlaks, kuidas mõõta kaasamise ja teabevahetuse tegevuste edukust.

MÄÄRAKE KINDLAKS, KEDA JA MILLISTE SAMMUDE RAAMES ON VAJA KAASATA

- Kasutage mõju-huvide ning RACI maatriksit, et kindlaks määrata peamised sidusrühmad ja kodanikud, kellega peate koostööd tegema või suhtlema. See aitab tagada pikaajalise poliitilise pühendumuse ja loob tõhusa juhtimise kohanemise planeerimiseks ja rakendamiseks. Samuti tagab see teie kava asjakohasuse, usaldusväärsuse ja õiguspärasuse. Lisaks aitab see kindlaks määrata need, kelle arvamus ja toetus on rakendamise edukaks läbiviimiseks hädavajalikud.
- Mõned sidusrühmad ja kodanikud on olulised kohanemise kavandamise protsessi kõigi sammude puhul, samas kui teised on olulised ainult teatud sammude puhul. Iga järgmise sammu alustamisel on soovitatav üle vaadata, milliseid sidusrühmi kaasata. 2., 3. ja 4. sammus kaasatakse need, kes peavad oma ülesannete, kohustuste või teadmiste tõttu andma panuse valdkondades, mida käsitletakse kliimahaavatavuse, riskide ja kohanemisvõimaluste hindamises. 5. sammus, rakenduskavade väljatöötamisel, kaasatakse organisatsioonid ja isikud, kes peavad andma panuse potentsiaalsete rakenduspartnerite või rahastajatena.

JÄTKUSUUTLIKKU KAASAMISE EDENDAMINE

- Määrake kindlaks sobivad osalustegevused ja nendega seotud töövahendid avaliku ja erasektori sidusrühmade ja kodanike kaasamiseks, töötades välja osalustegevuste tegevuskava iga RASTi sammu jaoks (vt joonis 2)
- Selgitage, millist kasu kaasamine toob teie piirkondlikule või kohalikule omavalitsusele, sidusrühmadele ja kodanikele, sealhulgas ootuste juhtimine ja kogukonnatunde loomine.
- Kirjeldage vajalikke ressursse ja iga osalustegevuse eeldatavat kestust. Pidage meeles, et kaasamisprotsessi kestus võib aja jooksul muutuda.

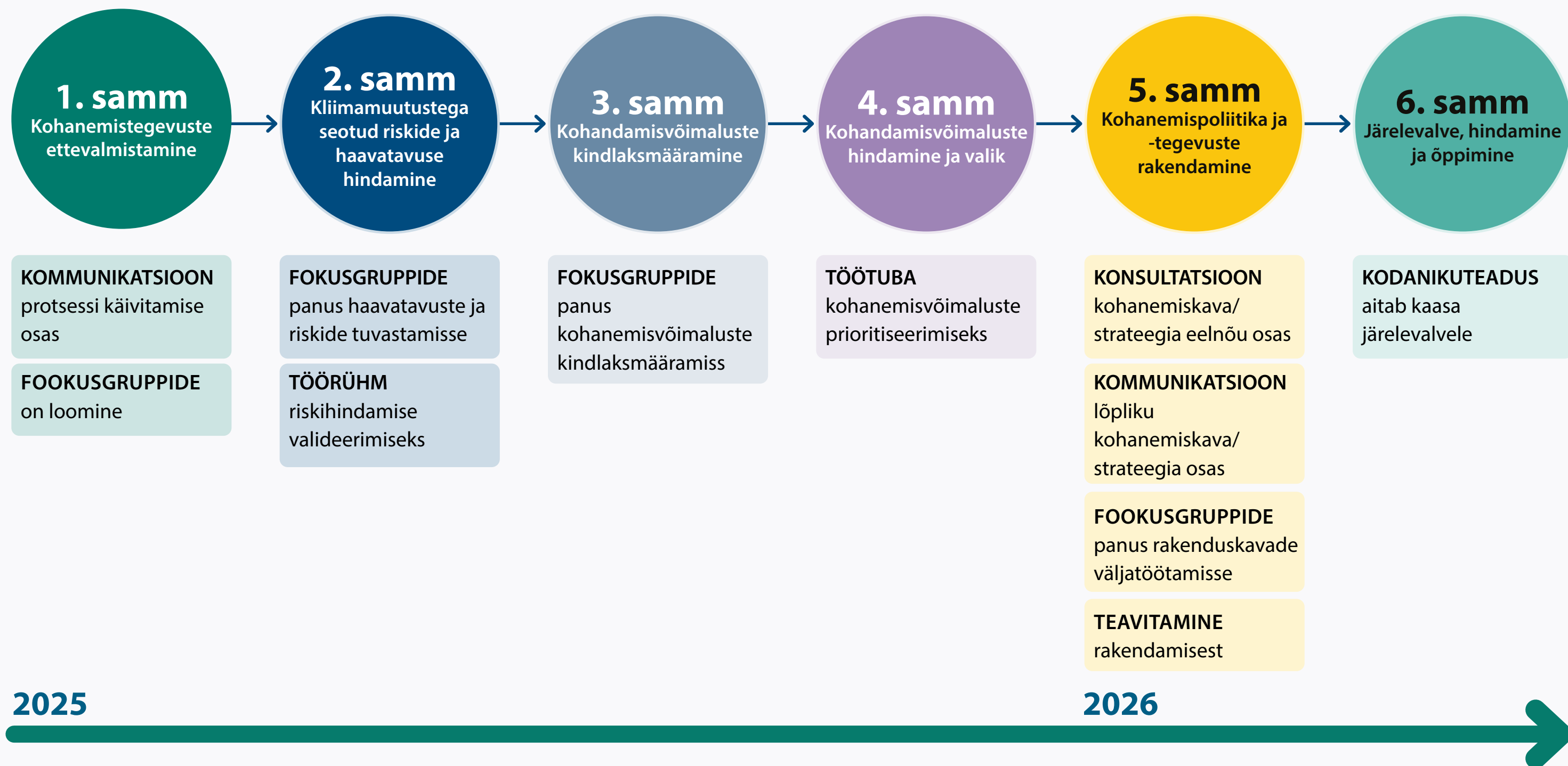
TÕHUSA TEABEVAHETUSE TAGAMINE

- Määrake kindlaks peamised sõnumid, sihtrühmad ja sobivad kommunikatsioonikanalid RASTi iga sammu kohta.
- Kohandage kommunikatsioon nii, et see vastaks sidusrühmade prioriteetidele, muredele ja motivatsioonile.
- Kasutage selgeid, kaasahaaravaid ja visuaalselt veenvaid formaate, et suurendada arusaamist ja osalemist.

Torres Vedrase omavalitsuse kliimameetmete nõukogu (CMAC) sidusrühmade kohtumine, märts 2024

Joonis 2. Näide kaasamis- ja kommunikatsioonistrateegiast ja osalustegevuste üksikasjalikust kirjeldusest RASTi eri sammude lõikes

2., 3. JA 4. SAMM: KLIIMARISKIDE JA HAAVATAVUSE HINDAMINE NING KOHANEMISVÕIMALUSTE KINDLAKSMÄÄRAMINE, HINDAMINE JA VALIMINE

Käesoleva osa eesmärgid:

Alustage eesmärkide ülevaatamisest, et mõista käesoleva osa fookust, kus selgitatakse, kuidas sidusrühmad ja kodanikud saavad osaleda RASTi 2., 3. ja 4. sammus. Need sammud võimaldavad saada tagasisidet ja kinnitust tuvastatud kliimariskide ja kohanemisvõimaluste asjakohasuse kohta. Käesolevas osas tutvustatakse konkreetseid osalustegevusi ja seonduvaid tööriistu, mida saab kasutada sidusrühmade ja kodanike kaasamiseks, nendega ühenduse loomiseks ja suhtlemiseks.

Käesoleva osa eesmärgid:

- Selgitada, kuidas sidusrühmasid ja kodanikke saab kaasata RASTi 2., 3. ja 4. sammu.
- Tõstab esile osalustegevusi ja nendega seotud vahendeid sidusrühmade ja kodanike kaasamiseks, sealhulgas pakub näiteid parimatest tavadest.
- Rõhutab vajadust suunata ootusi, mis on seotud haavatavate rühmadega, et toetada otsuste tegemist ja konsensusse saavutamist kõikide sammude jooksul.

2., 3. JA 4. SAMM:

KLIIMARISKIDE JA HAAVATAVUSE HINDAMINE NING KOHANEMISVÕIMALUSTE KINDLAKSMÄÄRAMINE, HINDAMINE JA VALIMINE

FOOKUSGRUPID JA TÖÖTOAD

Fookusgrupid annavad võimaluse saada teavet ja kinnitust üksikute sektorite või teemade kohta, eelkõige nendelt, kes on vastutavad, aruandekohustuslikud või omavad konkreetseid teadmisi avalikus, erasektoris ja kolmanda sektoris. Seejärel võib üksikute fookusrühmade koostöö kaudu tuvastada ja lahendada sektoritevahelisi ja teemadevahelisi sünergiaid ja kompromisse. See hõlmab ka kaudse mõju, ülekandefekti ja võimaliku väärkohandamise käsitlemist.

Teadmiste vahetamiseks, sotsiaalseks õppimiseks ja uute ideede genereerimiseks on soovitatav kasutada selliseid seminariformaate nagu **World Café**, **Fish Bowl**, rollimängud ja **Pro Action Café**. Need meetodid loovad avatud ja interaktiivsed dialoogiruumid, mis aitavad käsitleda erinevaid vaatenurki ja ühist arusaamist.

KODANIKE KÜSITLUSED

Võite koostada küsitlusi, et konsulteerida kodanikega nende arusaamade, murede ja motivatsioonide kohta seoses haavatavuste, riskide ja kohanemisvõimalustega. Näidetena võib tuua **Valladolidis (ES) läbiviidud kliimamuutuste uuringu**, **ELi projekti KNOWING raames läbiviidud küsitluse kliimamuutustega toimetuleku kohta ning IMPETUS-projekti raames seitsmes biokliimaatilises piirkonnas läbi viidud küsitluse**. Kliimamuutustega kohanemise strateegia või kava edukaks väljatöötamiseks ja rakendamiseks on oluline mõista kollektiivseid arusaamu, muresid ja motivatsiooni. See võib anda teile väärtuslikku teavet kohanemismeetmete võimalike takistuste kohta ning aidata teil arendada oma kliimamuutustega kohanemise strateegiat või kava kooskõlas kodanike vajadustega ja ootustega, suurendades seeläbi selle asjakohasust.

ELAVAD LABORID

Eluslabor on reaalne testimiskeskond, kus lahendusi luuakse, katsetatakse ja täiustatakse ühiskoos. See võimaldab kliimariskide ja kohanemisvõimaluste käsitlemist ja hindamist koos nendega, kes on ohustatud ja/või kes võivad kavandatud lahendustest kasu saada.

Heaks näiteks on ELi projekt **FEAST**, mis kasutab kasutajakeskseid katsekeskkondi, et kaasata haavatavaid rühmi ja koondada nende teadmisi, et käsitleda majanduslikke ja geograafilisi takistusi jätkusuutlike toitumisharjumuste kasutuselevõtmisel. Projektid **CALM-EY** ja **EMBRACE** Leedus, Itaalias ja Kreekas, tegelevad emotsionaalsete reaktsioonidega kliimamuutustele ja püüavad edendada vastastikust õppimist ja vastupanuvõimet. Täpselt proovivad need elavad laborid muuta kliimamuutustega seotud ärevuse proaktiivseks kaasatuseks, tagades, et kodanike emotsionaalset heaolu võetakse arvesse oluliste riskide ja haavatavuste hindamisel, kohanemise prioriteetide ja eesmärkide seadmisel ning sobivate kohanemisvõimaluste valimisel oskusliku juhendamise ja kogukonna eneseteostuse kaudu.

OSALUSTÖÖRIISTAD

On hulgaliselt hästi toimivaid kaasamismeetodeid (nt **MSP juhend**), mida saab kasutada fookusgruppides või sidusrühmade töörühmades, et hõlbustada panustamist ja edasiminekut 2. ja 4. sammus. Meetodid nagu visioonide loomine, **Pentagonal Problem**, **kaasav kaardistamine**, **õpperingid** ja kognitiivne kaardistamine võivad olla kasulikud ühise keele leidmisel. Lisaks nendele osalusvahenditele pakuvad muud struktureeritud vormid, nagu koostööinnovatsiooni laborid, olulistele sidusrühmadele (sh kodanikuühiskonnale, teadlastele, poliitikakujundajatele ja ettevõtetele) spetsiaalsete keskkonnalahenduste ühiseks väljatöötamiseks ja prototüüpide loomiseks. Need laborid hõlbustavad loovat probleemide lahendamist, edendades interdistsiplinaarset koostööd ja iteratiivset eksperimenteerimist. Lisaks on võimalik kasutada hackathone, mis on intensiivsed, ajaliselt piiratud üritused, kus mitmekesised meeskonnad töötavad kiiresti välja ja katsetavad innovaatilisi lahendusi konkreetsetele väljakutsetele. Need toovad kokku tehnilised eksperdid, praktikud ja otsustajad ning võivad tekitada ideid ja kiirendada praktiliste kohanemisstrateegiate väljatöötamist.

On olemas ka vahendeid, mis aitavad juhtida ootusi rollide ja eesmärkide suhtes, kaasata otsuste tegemisse erinevaid seisukohti ja saavutada konsensus kohanemisvõimaluste prioriseerimisel ja valimisel, sealhulgas **multikriteeriumiline analüüs**, **avatud foorumid** ja **ringarutelu**. Multikriteeriumi analüüs võimaldab sidusrühmadel aktiivselt osaleda hindamiskriteeriumide määratlemisel, nende kriteeriumide olulisuse hindamisel ja erinevate kohanemisvõimaluste hindamisel. Töötubade, arutelude ja interaktiivsete harjutuste kaudu saavad sidusrühmad, sealhulgas poliitikakujundajad, kohalikud kogukonnad, ettevõtted ja teadlased, väljendada oma prioriteete ja jõuda ühisele arusaamale kõige tõhusamatest ja teostatavatest kohanemisstrateegiatest. See osalusvahend on oluline 4. sammus ja tagab, et otsused peegeldavad erinevaid seisukohti, suurendavad otsuste legitiimsust ja valitud tegevuste omaksvõttu kohalikul tasandil.

Tabelis 2 on esitatud muud osalusmeetmed. Osalusmeetmete valikul peaksite lähtuma oma eesmärkidest sidusrühmade ja kodanikega suhtlemisel ja kaasamisel 2., 3. ja 4. etapis.

Setúbal linna keskkonnanõukogu (CME)
avakoosolek, september 2024

2., 3. JA 4. SAMM:

KLIIMARISKIDE JA HAAVATAVUSE HINDAMINE NING KOHANEMISVÕIMALUSTE KINDLAKSMÄÄRAMINE, HINDAMINE JA VALIMINE

Tabel 2. Soovitav osalustegevus sidusrühmade ja kodanike kaasamiseks 2., 3. ja 4. sammus: kliimariskide ja haavatavuse hindamine ning kohanemisvõimaluste kindlaksmääramine, hindamine ja valimine.

Osalustegevus	Sihtrühm	Miks kasutada seda tegevust 2., 3. ja 4. etapis?	Kaalutlused	Näited kasulikest tööriistadest ning headest tavadest ja kogemustest
Osalemine töötoas	Sidusrühmad; kodanikud	kliimariskide ja haavatavuse tuvastamine (2. samm), kohanemisvõimaluste leidmine (3. samm) ja meetmete hindamine/valik (4. samm), edendades vastastikust õppimist, aktiivset kuulamist ning konkreetseid kaasamisvahendeid ja hõlbustamistehnikaid.	Koordineerimise ja edendamise väljakutsed	Kasulikud vahendid Loo oma tulevik - osalusõpituba kliimamuutustega kohanemise eesmärkide seadmiseks; rollimängusimulatsioonid kliimamuutustega seotud otsuste tegemiseks; kohanemisotsuste toetamine stsenariumide kavandamise kaudu; TransformAri mänguraamatu 5. versioon selle kohta, kuidas korraldada osalusõpituba, mida kasutatakse erinevates Euroopa piirkondades ja linnades. Head tavad ja kogemused Projekt "Stsenariumid jätkusuutliku Euroopa jaoks 2050. aastal"; ELi projekti REXUS; osalusseminarid; seminar kliimamuutustega kohanemise probleemide ja võimaluste kohta Kopernikuse, Maa seire ja poliitikamaastiku raames; ISWEL-projekt, stsenaariumide kohandamise planeerimise osas.
Fookusgrupid	Kodanikud	Tõhus ja põhjalik arutelu kliimariskide üksikasjalikuks kindlaksmääramiseks (2. samm), võimalike kohanemisvõimaluste kohta sisendi kogumiseks (3. samm) ja valikukriteeriumide täpsustamiseks (4. samm).	See ei pruugi esindada laiemat avalikkuse seisukohti	Kasulikud vahendid EIP-AGRI 46 fookusgruppi; fookusgrupp "Kliimamuutuste leevendamise üleminekukavad". Head tavad ja kogemused Linnainfrastruktuuri kliimamuutustele vastupanuvõimet käsitlev CRESTi fookusgrupp Bordeaux's.
Teadlikkuse tõstmise kampaania	Sidusrühmad; kodanikud	Oluline tõendus põhise loomiseks, üldsuse teadlikkuse tõstmiseks ja kliimariskide kohta teabe saamiseks (2. samm). Võimalike kohanemisvõimaluste tutvustamine (3. samm) ja sidusrühmade toetuse tagamine valitud tegevustele (4. samm).	Nõuab järjepidevat pingutusi, et säilitada osapoolte pühendumus	Head tavad ja kogemused Euroopa Komisjoni algatatud kampaania "You control Climate"; avalikkuse teadlikkuse tõstmise kampaania "Holland elab veega" (video); Zaragoza veesäästmise programm.
Kodanike küsitlus	Kodanikud	Kliimariskide ja haavatavuse osas laiaulatusliku arusaama kogumine (2. samm), kohanemisvõimaluste toetuse hindamine (3. samm) ja meetmete valiku tegemine (4. samm).	Piiratud põhjalikkus, võimalik eelarvamuslikkus, konkreetset kogukonnad, kelleni tuleb jõuda	Head tavad ja kogemused Kohalike omavalitsuste poolt läbiviidud uuringud kliimakäsitluse kohta, näiteks ELi rahastatud IMPETUS-projekti raames algatatud uuring; Euroopa Komisjoni avatud arutelu ELi kliimamuutustega kohanemise strateegia kohta; kodanike küsitlused Dresdenis ja Valladolidis; ELi projekti KNOWING raames läbiviidud uuring.
Elavad laborid	Sidusrühmad; kodanikud	Kliimariskide ja kohanemisvõimaluste integreeritud hindamine reaalses keskkonnas (2. ja 3. samm) ning valitud meetmete iteratiivne täiustamine (4. samm).	Keerukas ülesehitus, nõuab pidevat tööd	Head tavad ja kogemused EuCliPa ühing ja laborid; eluslaborid kliimaga kohanemiseks projekti score raames; ECO-READY; I-CISK eluslaborid, mis arendavad inimkeskseid kliimateenuseid tegevusuuringute kaudu Euroopa ja Aafrika kliimamuutuste levialadel.
Häkatonid	Sidusrühmad	Innovaatiliste kohanemisvõimaluste loomine (3. samm) ja võimalike meetmete ühine hindamine (4. samm).	Ajakulukas, nõuab koordineerimist	Head tavad ja kogemused Häkatonid kliimatehnoloogiliste lahenduste väljatöötamiseks, näiteks windeurope hackathon, kliimahäkaton ning kodanikele ja teadlastele suunatud häkaton; algatus "EU Sparks for Climate" korraldab mitmes riigis veebipõhiseid häkatone.
Multikriteerium (osalus)analüüs	Sidusrühmad	Oluline kohanemisvõimaluste täpsustamiseks, hindamiseks ja valimiseks kokkulepitud kriteeriumide alusel (4. samm) kollektiivse otsustusprotsessi käigus.	Nõuab ekspertiisi kriteeriumide ja analüüsi alal	Kasulikud vahendid BCNUEJ, osaluspõhine multikriteerium otsustusabi (MCDA).

ETAPP 5: KOHANEMISPOLIITIKA JA -MEETMETE RAKENDAMINE

Käesoleva osa eesmärgid:

Alustage eesmärkide läbivaatamisest, et mõista sidusrühmade ja kodanike kaasamise vajadust RASTi 5. etapis, mis keskendub elluviimisele. Antud osas soovitatakse osalusmeetmeid ja praktilisi vahendeid, kuidas kaasata sidusrühmi ja kodanikke ning nendega suhelda kohanemisstrateegiate, kavade ja eelarvestatud rakenduskavade väljatöötamisel, rahastamisallikate kindlaksmääramisel ja kohanemismeetmete rakendamisel.

Käesoleva osa eesmärgid:

- Selgitada, kuidas avaliku, era- ja kolmanda sektori sidusrühmi ning kodanikke kaasata RASTi 5. sammu
- Rõhutada osalustegevuse olulisust, et välja töötada rakenduskavade eelarve, teha kindlaks rahastamisallikad ning see, kuidas kaasata peamised avaliku ja erasektori sidusrühmad poliitika rakendamisse.
- Soovitada tööriistu ja näiteid koostöö ja konsensuse saavutamise raamistike ja kogemuste kohta ning kaasava eelarve koostamise ja muude näidete kohta, et edendada struktureeritud dialoogi ja kollektiivset tööd edukateks kohanemismeetmeteks ja nende rakendamiseks.

Huvigruppide ja kodanike kaasamine kliimamuutustega kohanemise poliitika ja meetmete rakendamisse on nende tõhususe tagamiseks äärmiselt oluline. Selles etapis saate huvigruppe ja kodanikke kaasata järgmiselt:

- Valitud kohanemismeetmete eelarvestatud rakenduskavade väljatöötamine
- asjakohaste rahastamisallikate kindlaksmääramine
- Poliitika rakenduskavade väljatöötamine.

KOHANEMISE RAKENDUSKAVAD

Rakenduskavade väljatöötamisel on oluline kaasata:

- avaliku, era- või kolmanda sektori esindajaid, kes vastutavad tegevuste rakendamise eest.
- eksperdid, kellel on asjakohased eriteadmised, nt standardite, spetsifikatsioonide või heade tavade kohta.
- Sidusrühmad ja kodanikud, kes saavad mingil viisil tegevuste rakendamisele kaasa aidata.

Samuti on oluline teavitada kõiki neid kodanikke, keda selliste kavade rakendamine võib mõjutada või kes sellest kasu saavad.

ELI RAHASTATUD PROJEKTIDES VÄLJA TÖÖTATUD OSALUSPROTSESSID

Rakenduskavad, sealhulgas soodustava keskkonna loomine (nt õigusaktid, eeskirjad, poliitikad, strateegiad, kavad või stiimulid), võivad olla protsess, mille raames erinevad osalejad diskuteerivad ja arutlevad konkreetsete küsimuste üle, et tagada kaasav ja struktureeritud dialoog. See protsess võib hõlmata teadliku arutelu soodustamist, konsensuse saavutamist ja erinevate seisukohtade integreerimist, et tagada, et tulemuseks olevad meetmed ja kavad on terviklikud ja leiavad laialdast toetust. Lisainspiratsiooni saamiseks võite tutvuda ELi rahastatud projektide **PHOENIX** ja **REAL DEAL** raames välja töötatud tegevusraamistikega ning kaasamistöriistadega, nagu **kogukonna dialoog**. Kaasatuse suurendamiseks ja koostööpõhiste otsuste tegemise edendamiseks on välja pakutud ka muid vahendeid, nagu näiteks kliimaadialoogikampaaniad ja kogukonnapõhine osalusuurimus.

ROHELINE KAASAV EELARVE

Eelarvestatud rakenduskavade väljatöötamiseks võib 5. sammuga kaasneda kaasotsustusprotsess nt **roheline kaasava eelarve** kaudu. Näiteks **Lissabonis** ja **Barcelona** kaasati kodanikke otseselt kliimaprojektide ressursside jaotamisse. Selleks, et koguda sidusrühmadelt erinevaid seisukohti ja ideid kliimamuutustega kohanemise poliitika rakendamiseks vajalike rahastamisallikate kohta, võib kasutada osalusmeetmeid (nt kaasaveelarvestamine, sidusrühmade töörühmad, arutelufoorumid, fookusgrupid, kogukonnapõhine osalusuurimus või avalikud koosolekud). Rahastamis- ja finantseerimisvõimaluste paremaks mõistmiseks tutvustab **käesolev juhend** allikaid ja vahendeid, nagu toetused, avaliku ja erasektori partnerlused, ühisrahastus ja filantroopilised fondid, selgitades igaühe eeliseid teadliku otsuse tegemiseks.

STIIMULID

5. etapis saate ühineda juba olemasolevate kohalike rühmituste ja võrgustikega (nt AdaptLocal võrgustik ja algatus **Cascaise linnavolikogult**) või soodustada nende loomist, kui neid veel ei ole. Lisaks võite kohanemismeetmete rakendamisel kasutada **stiimuleid**, nagu keskkonnapoliitika vahendid (EPI) või Nudge (vt näiteks **ELi projekt Nudge energiatõhususe** edendamiseks), ning ka mikrotasud, mis võivad soodustada käitumise muutmist ja toetada ühiseid eesmärke (vt tabel 3).

Tabel 3. Soovitatav osalustegevus sidusrühmade ja kodanike kaasamiseks 5. etapis: kohanemispoliitika ja rakendamine

Osalustegevus	Sihtrühm	Miks kasutada seda tegevust 2., 3. ja 4. etapis?	Kaalutlused	Näited kasulikest tööriistadest ning headest tavadest ja kogemustest
Roheline kaasav eelarve	Kodanikud	Eelarve jaotamisse kodanike kaasamine, et tagada vahendite kasutamine kohanemistegevusteks. See aitab seada meetmeid tähtsuse järjekorda, lähtudes kogukonna vajadustest ja kontekstuaalsetest aspektidest.	Eelarve koostamise ja finantsjuhtimise keerukus	Kasulikud vahendid Muutuste osaluspõhine eelarvestamine . Head tavad ja kogemused Rohelise osaluseelarve kogemus Šotimaal , Lissabonis , Barcelona .
Kliimakaitse propageerimise	Sidusrühmad; kodanikud	Toetada kohanemiskavade integreerimist laiematesse poliitikavaldkondadesse, teadlikkuse tõstmist ja poliitilise toetuse tagamine kohanemismeetmetele.	Nõuab tugevat kommunikatsioonistrateegiat	Kasulikud vahendid Kliima-ADAPTi propageerimisstrateegiate kirjeldus. Head tavad ja kogemused Climate Chance Europe 2024 Valloonia tippkohtumine Euroopa läbipaistvusregister .
Stiimulid	Sidusrühmad; kodanikud	Stiimulite rakendamine käitumuslike muutuste soodustamiseks ning kodanike ja sidusrühmade motiveerimine ja kaasamine kohanemismeetmete rakendamisse ja vastuvõtmisse.	Vajab tõhusat järelvalvet ja hindamist	Kasulikud vahendid Kliimamuutustega kohanemise käitumuslike muutuste esilekutsumiseks majanduslike stiimulite kirjeldus Climate-ADAPT . FP7-rahastatud WEATHER projekt ja transpordisektori toetamiseks ette nähtud stiimulite abil. Ülevaade ELi projektis EPI-Water kasutatud majanduslikest vahenditest.
Avalikud koosolekud	Sidusrühmad; kodanikud	Jagage teavet kohanemiskavade kohta ja koguge sisendit otsuste tegemiseks. See tagab läbipaistvuse ja kogukonna laiaulatusliku kaasamise.	Võimalik vähene osalus, nõuab head juhendamist	Head tavad ja kogemused Benidormi täiskogu istung ja linnavolikogu kliimamuutustega kohanemise kava. Avalik Maailma Majandusfoorum: weforum Bonni linn korraldab koostöös ICLEIga ülemaailmse foorumi "Julge linnad", mis annab linnajuhtidele ja otsustajatele võimaluse tegeleda kliimaküsimustega.
Kogukonnapõhine osalusuuring (CBPR)	Kodanikud	Kaasata kodanikke kohanemismeetmete analüüsi ja toetada vastastikust õppimist, et töötada välja teadlikumad ja vastuvõetavamad kohanemismeetmed.	Nõuab tugevat koostööd kogukonna vahel	Kasulikud vahendid Girona ülikooli tööriistakast , sealhulgas CBPR. CBPR Rootsi rahvusvaheline kohaliku demokraatia keskus .
Kohalik kliimategevuste rühm	Kodanikud	Kaasata kogukondasid ja hõlbustada vastastikust õppimist. See toetab kohalike kohanemisstrateegiate väljatöötamist ja rakendamist.	Vajalik pidev motivatsioon ja koordineerimine	Kasulikud vahendid Kohalik kliimategevuste tööriistakast .
Avaliku ja erasektori partnerlus (PPP)	Sidusrühmad	Valitsuse, kohalike omavalitsuste ja ettevõtete vahelised partnerlused kliimamuutusega kohanemise projektide kaasrahastamiseks ja rakendamiseks.	Ühisrahastus ja ekspertiis. Oht keerulisteks läbirääkimisteks.	Head tavad ja kogemused Thames Barrier (Ühendkuningriik) projekt, et kaitsta Londonit üleujutuste eest.

6. SAMM: JÄRELEVALVE, HINDAMINE JA ÕPPIMINE

Käesoleva osa eesmärgid:

Alustage eesmärkide ülevaatamisest, mille keskmes on sidusrühmade ja kodanike kaasamine RASTi 6. sammu, mis hõlmab kliimamuutustega kohanemise kavade rakendamise järelevalvet ja hindamist. Käesolevas jaotises on esitatud tööriistad ning edukad ja tulemuslikud projektid, mis võivad soodustada avalikkuse kaasamist ja ühist tegevust, vastastikust õppimist ning järelevalvealaste pingutuste tuge.

Käesoleva osa eesmärgid:

- Selgitage, kuidas avaliku, era- ja kolmanda sektori sidusrühmi ning kodanikke kaasata RASTi 6. sammu.
- Proovige mõista, kuidas jälgida protsesse, väljundeid ja tulemusi ning tegeleda väljakutsetega, mis on seotud tähtaegade ja tulemuste tõlgendamisega.
- Rõhutage vahendeid, mis soodustavad kaasatust, vastastikust õppimist ja relevalvealast tuge.
- Tooge näiteid edukatest projektidest, mis demonstreerivad avalikkuse kaasatust edusammude hindamisse, haavatavuse vähendamisse ning pikaajalise kaasatuse ja andmete kvaliteedi tagamisse.

1. samm

Kohanemistegevuste ettevalmistamine

2. samm

Kliimamuutustega seotud riskide ja haavatavuse hindamine

3. samm

Kohanamisvõimaluste kindlaksmääramine

4. samm

Kohanamisvõimaluste hindamine ja valik

5. samm

Kohanemispoliitika ja -tegevuste rakendamine

6. samm

Järelevalve, hindamine ja õppimine

Kliimamuutustega kohanemise kava rakendamise järelevalve, keskendudes protsesside ja väljundite saavutamisele, on lihtne. Kliimamuutustega kohanemise tulemuste järelevalve (st tundlikkuse ja kohanemisvõime ning seeläbi kliimahaavatavuse muutuste ja seeläbi kliimariski muutuste järelevalve) on keeruline järgmistel põhjustel:

- Kohandamismeetmete rakendamiseks kuluv aeg, arvestades nende ulatust ja mastaapi.
- Aeg, mis kulub kohandamismeetmete väljakujunemiseks ja mõõdetavate tulemuste saavutamiseks, nagu näiteks puud ja nende ökosüsteemi teenused.
- Raskused tulemuste seostamisel kohandamismeetmetega. See võib olla tingitud mitmesugustest võimalikest segavate muutujate olemasolust, mis võivad mõjutada kõiki tasandeid, ning raskustest tõeliselt analoogsete võrdlusaluste leidmisel.
- Seire läbiviimiseks kuluv aeg, mis tekitab praktilisi probleeme seoses pikaajalise finantseerimise ja võrreldavate andmete saamiseks ühtse metoodika kasutamisega. Seetõttu on edukad pikaajalised seiresüsteemid haruldased.

Kliimamuutustega kohanemise kava rakendamise edusammudest otsustajatele ja sidusrühmadele regulaarselt aru andmine aitab luua usaldust ja suurendada suutlikkust kohaneda. Sidusrühmade ja kodanike aktiivse kaasamise abil 6. sammus saate tagada, et kohanemisstrateegiad jäävad dunaamiliseks, tõenduspõhiseks, läbipaistvaks, koostööle suunatuks ja olukorra vajadustele vastavaks.

SIDUSRÜHMADE JA KODANIKE KAASAMINE KLIIMAMUUTUSTEGA KOHANEMISE JÄLGIMISEKS JA HINDAMISEKS

Sidusrühmade ja kodanike kaasamine sellesse etappi võib aidata luua ühist arusaama kohanemise edusammudest, edendada koostööd, suurendada usaldust ja julgustada aktiivset osalemist kliimamuutustega kohanemise strateegiate väljatöötamisse ja rakendamisse. Selline kaasamine tagab, et seire on kaasav, läbipaistev ja on suuteline reageerima muutuvatele klimatariskidele.

Kuidas kaasata sidusrühmi ja kodanikke järelevalvesse, hindamisse ja õppimisse:

- Julgustage ühisjärelevalvet: avaliku sektori asutused, erasektor ja kolmanda sektori organisatsioonid võivad teha koostööd, et jälgida edusamme ja mõõta kohanemise tulemusi. Vastutuse suurendamiseks on oluline määratleda selged rollid (kes esitab milliseid andmeid, kui tihti jne).
- Andmete jagamise ja õppimisvõrgustike edendamine: seda saab teha, luues protsessid ja platvormid, mille kaudu jagada eri sektorite ja kogukondade vahel teadmisi, parimaid tavasid ja õppetunde kliimamuutustega kohanemise tugevdamiseks.
- Kasutage kaasavaid hindamismeetodeid: sidusrühmad ja kodanikud saavad osaleda tulemuslikkuse hindamises struktureeritud tagasisidevoorude, kaasavate hindamiste või kvalitatiivseid teadmisi koguvate narratiivsete lähenemisviiside kaudu.

KODANIKUTEADUS

Kodanikuteadus on oluline lähenemisviis 6. sammus, et kaasata avalikkus kliimamuutustega seotud muutujate jälgimisse (asjakohane ka 2. sammus), reaalajas andmete esitamisse ja ametiasutuste ja kogukondade vahelise koostöö tugevdamisse. Kodanike kaasamine soodustab vastastikust õppimist, ühist analüüsi ja parandab avalikkuse teadlikkust kliimariskide ja rakendatud lahenduste tõhususest.

Kuidas kaasata kodanikke kliimamuutustega kohanemise järelevalvesse:

- Määratlege mõtestatud osalusrollid ja andke selged juhised selle kohta, kuidas kodanikud saavad panustada (nt temperatuuri jälgimine, üleujutuste taseme teavitamine, kliimamõjust bioloogilisele mitmekesisusele teavitamine).
- Tagage andmete kvaliteet ja kooskõla kodanikuteaduse metoodikaga, korraldades koolitusi, pakkudes kättesaadavaid vahendeid ja valideerimismehhanisme, et aidata säilitada andmete usaldusväärsust.
- Toetage pikaajalist kaasatust, kasutades mehhanisme tulemuste jagamiseks ja tagasiside saamiseks selle kohta, kuidas kodanike andmed mõjutavad poliitikat ja suurendavad pikaajalist osalust.

Kodanikuteaduse algatuste näideteks on **projekt ScienceUs**, ELi **NEWSERA** ühisloomelaborid, õhu kvaliteeti käsitlev projekt **Hackair**, ELi **projekt AGORA** ja selle raames rakendatav kodanikuteadus ning **Euroopa Kodanike Teaduse Assotsiatsioon (ECSA)**, mis pakub ressursse ja tutvustab osalusel põhinevaid seireprojekte.

ERASEKTORI KAASAMINE JÄRELEVALVESSE JA HINDAMISSE

Ettevõtted mängivad olulist rolli kliimariskide jälgimisel, kohanemismeetmete mõju hindamisel ja säilenõrkuse integreerimisel oma tegevusse. Erasektori kaasamine sellesse etappi võib edendada innovatsiooni, luua investeerimisvõimalusi ja tugevdada avaliku ja erasektori koostööd.

Kuidas kaasata ettevõtteid järelevalvesse, hindamisse ja õppimisse:

- Küsitlused ja tagasiside süsteemid: Kohalikud omavalitsused, tööstusliidud või mitme sidusrühma algatused võivad ühiselt välja töötada küsitlusi, et hinnata erasektori kohanemismeetmeid, tuvastada puudujääke ja jälgida edusamme aja jooksul. Näiteks Austria on kasutanud **küsitlus** üleujutusrisi vähendamise meetmete hindamiseks, omandades teadmisi erasektori panuse ja parandamist vajavate valdkondade kohta.
- Seiretabelite ühine väljatöötamine: mitme sidusrühma ülestest digitaalsete platvormide väljatöötamine, mis visualiseerib kliimariske, kohanemise edusamme ja sektoripõhiseid haavatavusi. Itaalias on jõgikonna ametiasutused välja töötanud **üleujutusrisi tabelid**, mis kaasavad kindlustusandjad, arendajad ja poliitikakujundajad ennetavas riskijuhtimisse.
- Kohanemisalaste äristrateegiate edendamine: ettevõtted võivad osaleda vastastikkuse õppe gruppides, sektoriülestes dialoogides või innovatsioonilaborites, et täiustada enda kohanemisstrateegiaid muutuvate riskide ja ühiste kogemuste põhjal.

■ Publications Office
of the European Union

Rohkem infot:

Kliimamuutustega kohanemine –
Euroopa Komisjon (europa.eu)

ELi kliimamuutustega kohanemise
missiooni portaal (europa.eu)

Missiooniportaal [https://futurium.
ec.europa.eu/en/eu-mission-
adaptation-community/](https://futurium.ec.europa.eu/en/eu-mission-adaptation-community/)

#EUmissions

#HorizonEU

#MissionClimateAdaptation